Г. С. Пастушок

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ОСТРОЗЬКІЙ АКАДЕМІЇ

У статті висвітлюються інноваційні методи навчання в Острозькій академії, які спрямовані на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості. Система контролю (рейтинг), інтерактивні методи навчання, використання ПЕОМ та ТЗН, залучення до науково-дослідної роботи сприяють якісній підготовці фахівців на рівні світових стандартів.

This article deals with methods of education in Ostroh Academy, which are directed to form developed, well-educated personality. The system of control of innovation, methods of education, the use of PEOM and TZN, the enlist into scientific and research work promote qualitative training of specialists on the high standard level.

Розбудова і утвердження України як демократичної, культурної, економічно і науково розвинутої держави вимагає якісних перетворень у системі підготовки національних кадрів. Ті зміни, які відбулися у суспільстві, не обминули і вищої школи, від якої вимагається не показної, а справжньої високої якості навчання і виховання студентів.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») особлива увага звертається на інтенсифікацію навчання, широке використання у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій, що спрямовані на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Реформування вищої освіти передбачає впровадження в навчальний процес найбільш ефективних методик і технологій,

© *Г.С. Пастушок, 2007*

які дають можливість готувати спеціалістів на рівні світових стандартів. Втілюючи в життя основні положення Національної програми «Освіта», професорсько-викладацький склад Університету «Острозька академія» активно працює над питанням відходу від авторитарної педагогіки та використання сучасних методів і форм навчання, спрямованих на лібералізацію, гуманізацію та індивідуалізацію навчального процесу. Для досягнення цих завдань в Університеті «Острозька академія» запроваджене триместрове навчання, яке закінчується підсумковим контролем і включає не тільки навчальні тижні, але й тижні самостійної роботи. Тижні самостійної роботи в осінньому та весняному триместрах дають можливість студентам працювати над розширенням своїх знань у бібліотеках Києва, Львова та інших наукових центрів, в архівах тощо, розширювати навички пошукової роботи. Завдяки модульно-блочній системі подачі матеріалу на лекціях і практичних заняттях Університет «Острозька академія» має можливість запрошувати для читання курсів висококваліфікованих фахівців з України та закордону.

Навчальні плани всіх спеціальностей включають в себе блок дисциплін вільного вибору студента, таким чином стимулюючи майбутніх фахівців до активного самостійного прийняття рішень, свідомого формування своєї професійної бази.

У перший же рік відродження Острозької Академії Вчена рада одноголосно ухвалила працювати за рейтинговою системою оцінки знань та самостійної роботи студентів. Така система стимулює активну систематичну творчу роботу студента протягом триместру, виховує відповідальність, готує людину до прийняття самостійних рішень та життя в умовах конкуренції.

Рейтинг – це не просто принципово нова система контролю якості навчання, а й практично нова технологія навчального процесу. Вона зліквідовує багато вад традиційної, зокрема, малу ефективність, слабку мотивацію та стимуляцію навчання, індиферентність у підходах, суб'єктивізм в оцінках тощо. На противагу традиційній системі оцінювання, рейтинг є більш тонким, гнучким і дієвим засобом впливу на студента.

У поняття навчальний рейтинг вкладається сума набраних студентом балів за визначений термін і за різнобічну діяльність для опанування дисциплін, яка виступає в ролі числового показника якості його роботи порівняно з максимально можливою кількістю балів та з успіхами товаришів по навчанню.

Такий показник визначає не тільки якість отриманих знань і вмінь з окремих дисциплін, але й систематичність у роботі, творчість, активність, самостійність. Вірі відтворює якісні, динамічні зміни в підготовці студента, передбачає періодичне ранжирування студентів і в підсумку – випускників.

Професорсько-викладацький колектив Університету «Острозька академія» широко впроваджує методи інтерактивного навчання, основу яких складає активізація мислительної та пізнавальної діяльності студентів за допомогою організації спілкування викладача з студентами та між самими студентами, спрямованого на розв'язання спільної проблеми. З цією метою використовуються такі форми і методи навчання, як:

– аналіз конкретних ситуацій;

– проблемні лекції;

– виконання індивідуальних завдань з науково-творчої роботи;

– комунікативні методи викладання;

– повідомлення та доповіді на конференціях;

– тестові форми контролю;

– комбіновані форми контролю (тести + індивідуальне практичне завдання).

З метою активізації традиційних методів навчання викладачі застосовують такі інноваційні компоненти:

– написання есе;

– ситуаційні ігри, імітаційні, ділові ігри, що сприяють наближенню майбутніх спеціалістів до реальних умов виробництва, стимулюють їх творче мислення та пізнання, моделюють професійну діяльність майбутнього спеціаліста з усіма її структурними і функціональними компонентами.

Сьогодення вимагає більш ефективних методик у вивченні та освоєнні студентами дисциплін. Безпосереднє відношення це має і до студентів, які навчаються за спеціальністю «Фінанси», адже менеджеру, який буде запрошувати наших випускників на роботу, практично байдуже, яку наукову літературу вони читали і обговорювали. Його цікавлять знання, а ще більше практичні навички, такі, як вміння мотивувати самого себе; працювати в команді; уважно спостерігати і відбирати, відкидаючи все зайве, важливу для аналізу інформацію; вміння визначати проблему і аналізувати альтернативні варіанти її вирішення; вміння зосереджуватись і приймати необхідні рішення у стресових умовах; а найосновніше – вміння поєднувати теорію з практикою, тобто вміти втілити в практичну діяльність ті чи інші теоретичні аспекти.

Тому сьогодні, за умов ринкової економіки, найбільш актуальним є поєднання теорії з практикою, що вимагає під час проведення практичних занять із студентами застосування нових методів навчання. В цьому випадку доцільно звернути увагу на кейс-метод. Що ж собою представляє навчання за кейс-методом? Це розповідь на реальну управлінську проблему чи ситуацію, що можу виникнути у керівника підприємства, організації чи певного адміністративного підрозділу і яка, як правило, вимагає прийняття управлінського рішення. У стислій формі кейс подає основні деталі ситуації та ілюструє її розмитість та складність. Студент, таким чином, не виходячи за межі аудиторії, відчуває необхідність як важко буває діяти в умовах організаційного конфлікту, маючи неточну чи неповну інформацію. Як правило, опис ситуації здійснюється з погляду людини, якій належить прийняти рішення, і таким чином, студентам надається можливість, образно кажучи, влізти в шкуру менеджера. Хотілося б наголосити, що мова йде про реальні ситуації, а не ті, що були придумані за письмовим столом на основі використання загального досвіду автора. Йдеться також про аналіз, скажімо, реальної фінансової звітності підприємства, результатом якого повинен стати розрахунок певних фінансових коефіцієнтів. А загалом, щоб зрозуміти сутність кейс-методу, потрібно розглянути методику його написання. Кейс-метод проходить досить великий шлях у своєму формуванні.

Але переваги його в тому, що він:

– розвиває аналітичне, творче мислення і усне спілкування студентів;

– для підприємств і установ – задовільняє попит у лідерах, які здатні сформувати, висловити і відстояти свою думку;

– для викладачів – якісніші курси, що базуються на практичних прикладах, формулювання українських теорій менеджменту.

Звичайно, кейс-метод має багато спільного з тими ж вправами, обговоренням статей, діловими іграми: техніка роботи в аудиторії у багатьох випадках буде однаковою. Відмінність кейс-методу від традиційних способів засвоєння знань полягає, скоріше за все, у специфічному навчальному ефекті, до якого він повинен привести.

Поряд із новим методом навчання з спеціальності «Фінанси» для більш ефективного засвоєння знань, здобуття умінь і навичок аналітичного характеру, студенти університету при вивченні курсу «Соціологія», залучаються до науково-дослідної роботи.

Важливою умовою здобуття досвіду організації та проведення соціологічних досліджень студентами є проведення навчально-практичних семінарів та конференцій.

Студенти у складі тимчасових наукових колективів (робочих груп по 5-6 чол.) здійснюють конкретні соціологічні дослідження з конкретних проблем:

– соціальні проблеми молодої сім'ї;
– проблеми молодої сім'ї;
– девіація у молодіжному середовищі;
– запити та потреби молоді;
– соціально-психологічна напруженість;

Стосовно кожної проблеми розробляється програма соціологічного дослідження, здійснюється збирання емпіричної інформації, яка підлягає обчисленню на ЕОМ, потім результати дослідження репрезентуються на навчально-практичній студентській конференції і здійснюється їх захист із залученням експертів різних галузей соціальної практики. Це дозволяє студентам здобути досвід дослідницької роботи та реалізувати власний потенціал.

Сьогодні широко застосовується у нашому університеті проблемне навчання, яке сприяє глибокому засвоєнню знань, формуванню в студентів творчого мислення, вміння самостійно здобувати знання і приймати рішення. Проблемний підхід використовується в дослідницькій роботі студентів для пошуку шляхів і методів вирішення теоретичних чи практичних завдань, у лекційних і семінарських заняттях, на яких матеріал тісно пов'язується з найновішими досягненнями науки і практики, а також у процесі практичних занять при розробці конкретних виробничих ситуацій. Використання методу проблемного навчання сприяє підвищенню активності студентів, кращому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку інтересу до предметів, що вивчаються. Ефективною формою стимулювання творчої активності студентів є їх самостійна робота над вивченням матеріалу як під час занять, так і поза ними у поєднанні з різними видами контролю і використанням дидактичного матеріалу. Вона повинна відповідати принципам розвиваючого навчання, сприяти не тільки сприйняттю і запам'ятовуванню матеріалу, але й осмисленню отриманих знань, передбачаючи застосування ефективних форм контролю за знаннями студентів.

Важливу роль у підвищенні ефективності навчального процесу в університеті має застосування технічних засобів та комп'ютеризації навчання. Професорсько-викладацький склад

Тому сьогодні, за умов ринкової економіки, найбільш актуальним є поєднання теорії з практикою, що вимагає під час проведення практичних занять із студентами застосування нових методів навчання. В цьому випадку доцільно звернути увагу на кейс-метод. Що ж собою представляє навчання за кейс-методом? Це розповідь на реальну управлінську проблему чи ситуацію, що можу виникнути у керівника підприємства, організації чи певного адміністративного підрозділу і яка, як правило, вимагає прийняття управлінського рішення. У стислій формі кейс подає основні деталі ситуації та ілюструє її розмитість та складність. Студент, таким чином, не виходячи за межі аудиторії, відчуває необхідність як важко буває діяти в умовах організаційного конфлікту, маючи неточну чи неповну інформацію. Як правило, опис ситуації здійснюється з погляду людини, якій належить прийняти рішення, і таким чином, студентам надається можливість, образно кажучи, влізти в шкуру менеджера. Хотілося б наголосити, що мова йде про реальні ситуації, а не ті, що були придумані за письмовим столом на основі використання загального досвіду автора. Йдеться також про аналіз, скажімо, реальної фінансової звітності підприємства, результатом якого повинен стати розрахунок певних фінансових коефіцієнтів. А загалом, щоб зрозуміти сутність кейс-методу, потрібно розглянути методику його написання. Кейс-метод проходить досить великий шлях у своєму формуванні.

Але переваги його в тому, що він:

– розвиває аналітичне, творче мислення і усне спілкування студентів;

– для підприємств і установ – задовільняє попит у лідерах, які здатні сформувати, висловити і відстояти свою думку;

– для викладачів – якісніші курси, що базуються на практичних прикладах, формулювання українських теорій менеджменту.

Звичайно, кейс-метод має багато спільного з тими ж вправами, обговоренням статей, діловими іграми: техніка роботи в аудиторії у багатьох випадках буде однаковою. Відмінність кейс-методу від традиційних способів засвоєння знань полягає, скоріше за все, у специфічному навчальному ефекті, до якого він повинен привести.

Поряд із новим методом навчання з спеціальності «Фінанси» для більш ефективного засвоєння знань, здобуття умінь і навичок аналітичного характеру, студенти університету при вивченні курсу «Соціологія», залучаються до науково-дослідної роботи.

Важливою умовою здобуття досвіду організації та проведення соціологічних досліджень студентами є проведення навчально-практичних семінарів та конференцій.

Студенти у складі тимчасових наукових колективів (робочих груп по 5-6 чол.) здійснюють конкретні соціологічні дослідження з конкретних проблем:

– соціальні проблеми молодої сім'ї;
– проблеми молодої сім'ї;
– девіація у молодіжному середовищі;
– запити та потреби молоді;
– соціально-психологічна напруженість;

Стосовно кожної проблеми розробляється програма соціологічного дослідження, здійснюється збирання емпіричної інформації, яка підлягає обчисленню на ЕОМ, потім результати дослідження репрезентуються на навчально-практичній студентській конференції і здійснюється їх захист із залученням експертів різних галузей соціальної практики. Це дозволяє студентам здобути досвід дослідницької роботи та реалізувати власний потенціал.

Сьогодні широко застосовується у нашому університеті проблемне навчання, яке сприяє глибокому засвоєнню знань, формуванню в студентів творчого мислення, вміння самостійно здобувати знання і приймати рішення. Проблемний підхід використовується в дослідницькій роботі студентів для пошуку шляхів і методів вирішення теоретичних чи практичних завдань, у лекційних і семінарських заняттях, на яких матеріал тісно пов'язується з найновішими досягненнями науки і практики, а також у процесі практичних занять при розробці конкретних виробничих ситуацій. Використання методу проблемного навчання сприяє підвищенню активності студентів, кращому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку інтересу до предметів, що вивчаються. Ефективною формою стимулювання творчої активності студентів є їх самостійна робота над вивченням матеріалу як під час занять, так і поза ними у поєднанні з різними видами контролю і використанням дидактичного матеріалу. Вона повинна відповідати принципам розвиваючого навчання, сприяти не тільки сприйняттю і запам'ятовуванню матеріалу, але й осмисленню отриманих знань, передбачаючи застосування ефективних форм контролю за знаннями студентів.

Важливу роль у підвищенні ефективності навчального процесу в університеті має застосування технічних засобів та комп'ютеризації навчання. Професорсько-викладацький склад

університету «Острозька академія» постійно вдосконалює форми і методи роботи з навчальними фільмами, фоно- і відеотеками.

Так, на практичних заняттях з «Криміналістики» використовується кабінет криміналістики, де знаходиться валіза слідчого, комп'ютер для складання фотороботів, відеофільми та ін.

Студенти-історики широко застосовують ПЕОМ та ТЗН при вивченні курсів «Кількісні методи досліджень», «Електронно-обчислювальна техніка в історичних дослідженнях» та ін., дисциплін культурологічного циклу тощо.

Найбільш інтенсивно використовуються ПЕОМ на економічному факультеті під час вивчення фахових дисциплін.

Інтенсивні методи навчання іноземним мовам передбачають застосування, крім уже відомих, таких технологій, як комплекс Masterclass (Oxford University Press), комплекс Headway, Business Course, комплекс «Project Teaching English for lawyer». У центрі уваги цих методик знаходиться студент, з його здібностями і потребами. Причому навчання іноземній мові базується на комунікативному та діяльному підходах, що передбачає інтенсивне використання інтерактивних методів: дискусії, ділових ігор, ситуаційних завдань.

До послуг викладачів іноземних мов 2 сучасні лінгафонні кабінети. Один з них дає унікальні можливості для індивідуальної роботи студентів, роботи в парах та групах, під час якої викладач може контролювати та коректувати мову окремих студентів. Використання цифрових магнітофонів дає можливість програмувати прослуховування тексту декілька разів, прискорювати або сповільняти темп мовлення диктора, записувати на плівку мовлення студентів тощо.

Викладачі кафедри використовують відеоапаратуру для перегляду художніх, документальних фільмів та мультиплікаційних фільмів мовою оригіналу. Супутникове телебачення дає можливість демонструвати 150 каналів з різних куточків світу.

Контроль рівня знань студентів проводиться за допомогою тестів, які складаються викладачами кафедри з використанням вітчизняного та прогресивного зарубіжного досвіду.

Життя настирливо вимагає постійного пошуку шляхів і методів активізації навчання, які б ґрунтувалися на найновітніших наукових досягненнях вітчизняної і зарубіжної педагогіки, максимально сприяли б підвищенню ефективності навчання, формуванню творчої активності студентів і підготовці їх до практичної діяльності. Основним критерієм правильного вибору та ефективного застосування методів, форм і засобів на-

вчання студентів є досягнення бажаних результатів й мети самого навчання.

Література

1. Острозька академія. – Острог: «Острозька академія», 2002. – С. 7-12.
2. Україна XXI століття. – програма освіта. – Київ, 2001
3. Левківський М.В. Історія педагогіки. – К, 2006. – С 317-319.
4. Основи психології. Під ред. Киричука О.В. та Роменця В.А. – К., 2006. С. 424 – 430.